

การปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปีในเขมร” และ “หนีไฟนรก”

Adaptation of Cambodian Genocide Victims in Stories “4 Years in Cambodia” and “Escape from the Hell”

นิพัทธ์ แยมเดช¹ และ พัชราพรรณ กะตากูล²
Nipat Yamdate¹ and Patcharapan Katakool²

Article History

Receive: May 18, 2022

Revised: May 26, 2022

Accepted: May 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดง และเพื่อเปรียบเทียบแนวคิดการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก” ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เหยื่อสงครามเขมรแดงจำนวน 2 คน ได้แก่ ยาสีโกะ นะอิโต และเจีย กิมลิ่ง สำหรับเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดวรรณกรรมกับสังคม เพื่อพิจารณาว่าผู้เล่าเรื่องสะท้อนภาพสังคมช่วงเวลานั้นอย่างไร และทฤษฎีการปรับตัวของซิสเตอร์คอลลิสตา รอย ซึ่งอธิบายวิธีการปรับตัวของบุคคลตามสิ่งเร้าหรือบริบทสิ่งแวดล้อม จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. สิ่งเร้าโดยตรง 2. สิ่งเร้าบริบท 3. สิ่งเร้าแฝง ผลการวิจัยพบว่า (1) เหยื่อสงครามเขมรแดงเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสิ่งเร้าโดยตรง สิ่งเร้าบริบท และสิ่งเร้าแฝงได้อย่างกลมกลืนกับสภาวะแวดล้อม ส่งผลให้เหยื่อสงครามมีชีวิตรอดจากสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชา (2) ศึกษาแนวคิดการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงพบว่า เหยื่อสงครามมีแนวคิดการปรับตัวตามภูมิหลังและประสบการณ์ชีวิตต่างกัน ยาสีโกะยึดแนวคิด “เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม” ส่วนกิมลิ่งยึดแนวคิด “การเดินทางไปตามหาเส้นทางบนความฝัน” แนวคิดการปรับตัวนี้ทำให้เหยื่อสงครามเรียนรู้บทเรียนการมีชีวิตรอดจากสภาพแวดล้อมอันโหดร้าย และตระหนักว่าคุณค่าชีวิตอยู่ที่การไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้คุณค่าของชีวิตมนุษย์ เห็นลักษณะร่วมการต่อสู้ของเหยื่อสงคราม คือ ความอดทน และความมุ่งมั่นเพื่ออพยพไปสู่ประเทศที่ปลอดภัย บทเรียนการมีชีวิตรอดของเหยื่อสงคราม จะทำให้เราตระหนักถึงความหมายของชีวิตมนุษย์ว่าทุกคนต่างปรารถนาอิสรภาพและรักษาลมหายใจไว้ให้ยาวนานเท่าที่จะทำได้

คำสำคัญ : วรรณกรรม ; 4 ปี นรกในเขมร ; หนีไฟนรก ; เหยื่อสงครามเขมรแดง ; ทฤษฎีการปรับตัวของรอย

¹ อาจารย์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, Lecturer, Faculty of Archaeology, Silpakorn University

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, Lecturer, Faculty of Humanities, Kasetsart University

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the adaptation of Cambodian Genocide victims and to compare the thoughts of adaptation of Cambodian Genocide victims in the stories “4 Years in Cambodia” and “Escape from the Hell”. The population and samples in the research were 2 victims of the Cambodian Genocide: Yasuko Naito and Chia Kimlang. The research instruments were the application of literature and society concept which was used to consider how the writer reflected the society at that time, and Roy’s Adaptation Model was used to describe the way of people’s adaptation according to stimulation or environmental contexts which divided into 3 aspects as follows: 1) focal stimuli, 2) contextual stimuli, and 3) residual stimuli. The results showed that (1) the Cambodian Genocide victims adapted to focal stimuli, contextual stimuli, and residual stimuli harmoniously to the environment, , so the Cambodian Genocide victims survived from the genocide war in Cambodian. (2) The study of the Cambodian Genocide victims’ adaptation found that the victims had different thoughts of adaptation due to different experience and background. Yasuko chose the concept of “When in Rome, do as Romans do”, meanwhile Kimlang used the concept of “The journey to find the dream path”. These adaptations helped the victims survived and passed through the brutal crisis and realized that the value of life was the contending toward the fatality. This research indicated that common characteristics are patience and earnestness to evacuate to a safe country. The struggle for survival lesson of the victims made us realize the value of human life which drove all to yearn for freedom and long life.

Keywords : Story ; 4 Years in Cambodia ; Escape from the Hell ; Cambodian Genocide victims ; Roy's Adaptation Model

บทนำ

“เขมรแดง” (Khmer Rouge) เป็นชื่อที่พระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ใช้เรียกพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาซึ่งเข้ายึดครองประเทศกัมพูชาในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2518 โดยจัดตั้งรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยในปี พ.ศ.2519 และปกครองประเทศนับแต่นั้นมาจนถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2522 (Documentation Center of Cambodia (DC-Cam), 2007) โฆษกรัฐบาลประกาศว่าการที่รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย หรือที่รู้จักกันในนาม “Pol Pot Regime” ระบอบการปกครองของ พอล พต (Vickery, 1999) ขึ้นมามีอำนาจ คือ จุดสิ้นสุดประวัติศาสตร์กว่าสองพันปีของกัมพูชา (Chandler, 2009) อย่างไรก็ตาม แม้มรดกทางประวัติศาสตร์ถูกทำให้เลือนลางและหยุดชะงัก ซึ่งดูเหมือนเป็นยุคมืดทางศิลปวัฒนธรรม แต่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาก็อาศัยเรื่องราวประวัติศาสตร์และวีรบุรุษในอดีตเป็นเครื่องจูงใจให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ ร่วมต่อสู้เพื่อรักษาความเป็นเอกราชในประเทศชาติ (Chandler, 2009)

การดำรงอยู่ของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาถูกเก็บเป็นความลับจนถึง พ.ศ.2520 ถึงจะเป็นที่รับรู้กันว่าพรรคพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาควบคุมประชาชนไม่ให้มีสิทธิเสรีภาพทั้งในเคหสถานและตามพื้นที่สาธารณะ แต่ก็ไม่มีใครได้ทราบข้อมูลว่าผู้นำพรรคที่กำหนดนโยบายคือใคร มีเครือข่ายเกี่ยวข้องกับประกอบด้วยผู้ใดบ้าง เนื่องจากผู้นำทุกคนเรียกตนเองว่า “องค์การปฏิวัติ” เหมือนกัน (Dy, 2007) ต่อมาโครงสร้างขององค์การปฏิวัติจึงถูกเปิดเผยว่ามี เขียว สัมพันธ์ ดำรงตำแหน่งเป็นประมุขรัฐ พอล พต เป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาและนายกรัฐมนตรีแห่งกัมพูชาประชาธิปไตย นวน เจีย เป็นรองเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาและประธานสภาผู้แทนประชาชนกัมพูชา (สภาผู้แทนราษฎร) เอียง สารี เป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ วอน เวต เป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจ และ ซอน เซน เป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม (Dy, 2007; Saengkanokkul, 2015)

ในช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคนเขมรทั้งประเทศ หรือตลอดช่วงเวลา 3 ปี 8 เดือน 20 วันที่กัมพูชาตกอยู่ภายใต้การปกครองของเขมรแดง สังคมกัมพูชาเปลี่ยนเป็นสังคมชนบทภายใต้ลัทธิเหมาและมาร์ช-เลนิน รูปแบบการปกครองนี้เขมรแดงได้รับอิทธิพลมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Documentation Center of Cambodia (DC-Cam), 2007) เขมรแดงล้มล้างระบบชนชั้นวรรณะในสังคมโดยดำเนินนโยบายเร่งด่วน 8 ประการ คือ 1. อพยพประชาชนออกไปยังชนบท 2. ยกเลิกระบบตลาด 3. ยกเลิกระบบเงินตราในระบบสาธารณรัฐเขมรของนายพลลอน นอล 4. ให้พระสงฆ์สึกออกมาแล้วเกณฑ์เป็นแรงงานในการทำนา 5. ประหารผู้นำทหาร และข้าราชการในระบบลอน นอล 6. สร้างระบบสหกรณ์ทั่วประเทศ โดยกำหนดให้ประชาชนบริโภคร่วมกัน 7. ขับไล่ชนกลุ่มน้อยที่มีเชื้อสายเวียดนามออกจากประเทศ 8. ปักปันเขตแดน โดยเฉพาะชายแดนกัมพูชา-เวียดนาม (Tully, 2006)

ในระหว่างการปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา มีการประมาณการว่าประเทศกัมพูชาสูญเสียประชาชนเป็นจำนวนมากถึง 2.2 ล้านคน (DeFalco, and Sirik, 2021) ทั้งจากการสังหารของเขมรแดงซึ่งมุ่งเป้าไปที่ปัญญาชน ทหาร และข้าราชการที่ทำงานภายใต้ระบอบสาธารณรัฐเขมร นำโดยนายพล ลอน นอล การอดอาหาร การทำงานเกินกำลัง และการสู้รบกับกองทัพเวียดนามดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2522 กองทัพเวียดนามและกองกำลังกู้ชาติกัมพูชาเข้ายึดครองกรุงพนมเปญได้เป็นผลสำเร็จ มีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นภายใต้การสนับสนุนของเวียดนาม โดยประกอบไปด้วยสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาที่แปรพักตร์ไปเข้ากับฝ่ายเวียดนามนั่นเอง ซึ่งการเปลี่ยนชั่วคราวของรัฐบาลดังกล่าวส่งผลให้ระบบการปกครองเขมรแดงสิ้นสุดตั้งแต่บัดนั้น

สิ่งที่น่าทึ่งที่สุดและเป็นที่ยอมรับในหมู่ประชาคมโลก ก็คือ แม้สงครามเขมรแดงสิ้นสุด แต่ทว่าบาดแผลฝังใจเหยื่อสงครามยังคงเป็นประจักษ์พยานยืนยันถึงความทรงจำอันเจ็บปวดต่อโศกนาฏกรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Holocaust) ความทรงจำในสงครามเป็นแรงบันดาลใจให้กวีและนักเขียนสร้างสรรค์ผลงานหรือที่วรรณกรรมเรียกงานเขียนประเภทนี้ว่า Holocaust Writing หรือ Holocaust Literature (Takoengvidh, 2008) วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเขมรแดงจึงเป็นประจักษ์พยานถ่ายทอดเหตุการณ์สงครามเขมรแดงที่ไม่ลบเลือน ผ่านความทรงจำและอารมณ์ความรู้สึกของผู้บันทึก แสดงให้เห็นภัยสงครามและการต่อสู้ดิ้นรนของเหยื่อสงครามเขมรแดง ซึ่งยังคงเป็นเหตุการณ์สะเทือนใจคนที่รับรู้เหตุการณ์ผ่านเอกสารสื่อพิมพ์ต่างๆ

ในบรรดาวรรณกรรมที่บันทึกชะตากรรมของเหยื่อสงครามเขมรแดง เรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” (Four Years in Cambodia) และ “หนีไฟนรก” (Escaped from the Hell) ซึ่งผู้สื นาวาวิจิต แปลจากต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ในปี พ.ศ.2526 และ พ.ศ.2528 เป็นวรรณกรรมที่มีจุดน่าสนใจ คือ บันทึกเส้นทางชีวิตของเหยื่อสงครามที่ต่อสู้ดิ้นรนและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์อันเลวร้ายต่างๆ ภายใต้บริบทของสงครามเขมรแดงที่บีบคั้นร่างกายและจิตใจไม่ให้อิสระภาพใดๆ แก่เหยื่อสงคราม จึงนำศึกษาวิเคราะห์ว่าเหยื่อสงครามเขมรแดงทั้งยาสีโกะและกิมลั้ง ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องเล่าสงคราม มีกระบวนการปรับตัวให้อยู่รอดต่อสถานการณ์สงครามอันเลวร้ายนี้ได้อย่างไร นำพิจารณาว่ากระบวนการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดง อันเกิดจากธรรมชาติของเหยื่อที่ต้อง “ปรับตัว” เพื่อให้ “รอดพ้น” จากวันคืนอันโหดร้าย มีคำอธิบายในทางทฤษฎีรองรับ ดังที่ซิสเตอร์ คอลลิสตา รอย (Sister Callista Roy) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีการพยาบาลชาวสหรัฐอเมริกา ได้นำเสนอทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model) โดยให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตแล้วมนุษย์ใช้ความรู้หรือความตระหนักรู้รวมทั้งความรู้สึกของตนเชื่อมโยงและบูรณาการเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างกลมกลืน อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีการปรับตัวของรอยอธิบายปรากฏการณ์ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับวิธีการปรับตัวนั่นเอง (Santawaja et al., 2013) ทฤษฎีการปรับตัวของรอยถือว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมต่อการศึกษาระบบการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรม 2 เรื่องนี้ ขณะเดียวกันวรรณกรรม 2 เรื่องนี้ถ่ายทอดบริบทสงครามเขมรแดงจากมุมมองผู้เล่าเรื่องที่มีภูมิหลังและทัศนคติการใช้ชีวิตต่างกัน ดังนั้น จึงน่าสนใจที่จะศึกษาแนวคิดการปรับตัวของเหยื่อสงครามว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งการศึกษานี้จะทำให้เราเข้าใจถึงคุณค่าของบทเรียนการมีชีวิตที่ ไม่ยอมอับจนต่อแรงกดดันของนโยบายทางการเมืองการปกครองในยุคเขมรแดง การมีชีวิตอยู่รอดของเหยื่อสงครามจึงน่าจะสร้างบทเรียนให้สังคมและผู้คนได้ครุ่นคิดถึงความหมายของคำว่า “สันติภาพ” ในยุคไร้พรมแดนเช่นที่เป็นอยู่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก”
2. เพื่อศึกษาแนวคิดการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก”

สมมติฐานงานวิจัย

วรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก” ช่วยพิสูจน์ให้เห็นว่าเหยื่อสงครามเขมรแดงมีวิธีการปรับตัวต่อสิ่งเร้าโดยตรง สิ่งเร้าบริบท และสิ่งเร้าแฝงให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน แนวคิดการเผชิญปัญหาและปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรม 2 เรื่อง มีความแตกต่างกัน ซึ่งน่าจะเกิดจากภูมิหลัง คุณวุฒิ และประสบการณ์จากการใช้ชีวิตช่วงวัยที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้การมีชีวิตรอดจากสถานการณ์สงครามของเหยื่อสงครามเขมรแดงแล้วถ่ายทอดบทเรียนชีวิตในบริบทของสงคราม มีคุณค่าที่ทำให้วรรณกรรม “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก” มีพลังปลูกฝังผู้รับสารให้ครุ่นคิดถึงความหมายของชีวิตมนุษย์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในภาวะวิกฤตที่มนุษย์เผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชีวิต เช่น ยามเกิดสงครามในประเทศกัมพูชา ปรากฏว่าบทรายงานและงานวิจัยเกี่ยวกับความทรงจำบาดแผลจากการเปลี่ยนแปลงประเทศกัมพูชา สะท้อนให้เห็นสภาพความมีดมนของประชาชนที่เสมือนอยู่ในค่ายกักกัน ดังที่เบน เคียร์แนน (Ben Kiernan) วิชาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชา ในผลงาน “The Cambodian Genocide” โดยกล่าวว่า ตลอดระยะเวลาเกือบสี่ปี ภายใต้ระบอบเขมรแดง ระบบสาธารณสุข การแพทย์ การศึกษา อุตสาหกรรม เงินตรา ศาสนาถูกล้มล้างไปจนหมดสิ้น เสรีภาพในด้านต่างๆ ถูกระงับโดยสิ้นเชิงทั้งในด้านสื่อ การเคลื่อนไหวทางการเมือง ความเชื่อ การพบปะสมาคม รวมทั้งการแสดงความคิดเห็น เรียกได้ว่าในช่วงพ.ศ.2518-2522 กัมพูชาประชาธิปไตยมีสภาพเป็นรัฐค่ายกักกันอย่างแท้จริง (Kiernan, 2013)

ผลกระทบจากภัยสงครามทำให้ประชาชนขาดเสรีภาพดังกล่าวนี้อี. แครอล เอ. คิทรอน (C. A. Kidron) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเหยื่อสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในอิสราเอลและกัมพูชา ในผลงาน “Resurrecting Discontinued Bonds: A Comparative Study of Israeli Holocaust and Cambodian Genocide Trauma Descendant Relations with the Genocide Dead” ผ่านการสัมภาษณ์ชาวอิสราเอลและชาวกัมพูชาซึ่งเป็นเชื้อสายของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ทำลายล้างของอิสราเอลและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชาซึ่งเคยถูกบังคับให้อพยพ บังคับใช้แรงงาน อดอยาก และสูญเสียคนในครอบครัวผู้เป็นที่รัก ก็สะท้อนบริบทสภาพสังคมที่ชวนหดหู่ใจ เมื่อผลกระทบจากสงครามตัดขาดสายสัมพันธ์ของผู้คนในครอบครัวเหลือแต่ความทรงจำและจินตนาการ (Kidron, 2018)

สงครามและความทุกข์ที่ประชาชนเผชิญหน้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ได้พบเฉพาะบทวิจัยและรายงานในเชิงสภาพสังคม ความหมายจากสารในวรรณกรรมประเภทต่างๆ เช่น บทกวี สารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย และกวีนิพนธ์ ก็ล้วนสัมพันธ์กับบริบทสังคมแวดล้อมผู้สร้างงาน หรือนัยหนึ่งกล่าวว่าเป็นบันทึกที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ด้วย ดังที่ชาญชัย คงเพ็ญธรรม ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กวีนิพนธ์เขมรที่เกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” พบข้อสรุปว่า กวีนิพนธ์จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1. เรื่อง “มองแผ่นดินเขมรสมัยพล พต-เอียง ซารี” ของจวน เมน 2. เรื่อง “เสียงซาเดียว” ของเมา อายุทศ 3. เรื่อง “กัมพูชา กลองแขก” ของคง บุนเชื่อน 4. เรื่อง “อีกาบินไปแล้ว” ของเอียง สุกณี 5. เรื่อง “แดนสวรรค์ในความฝัน” ของแวน ชน และ 6. เรื่อง “ชีวิตไร้ความหมายในระบอบปีศาจ” ของชิน โตจ ล้วนนำเสนอประวัติศาสตร์ชาติคู่กับประวัติของกวี มีแนวคิดเพื่อประณามเขมรแดงอันเป็นสาเหตุการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศกัมพูชา กวีนิพนธ์เหล่านี้ยังมีความงามทางวรรณศิลป์และเป็นบันทึกภาพแทนของประวัติศาสตร์สังคม (Khongphianthum, 2010)

ตัวอย่างเอกสารงานวิจัยเหล่านี้ มีลักษณะร่วมกันในแง่ที่วิเคราะห์วรรณกรรมเพื่อชี้ชวนผู้อ่านประจักษ์ “เสียงร้อง” และการ “เรียกร้อง” ความเป็นธรรมของตัวละครและเหยื่อสงครามเขมรแดงให้สังคมได้รับรู้ ขณะเดียวกันก็กระตุ้นโน้มน้าวส่วนลึกของจิตใจมนุษย์ว่าเราควรจะเรียนรู้บาดแผลสงครามในกัมพูชาให้เกิดประโยชน์อย่างไร การศึกษาวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก” หรือนัยหนึ่งการกลับมาอ่านเรื่องราวของ “เหยื่อสงคราม” เช่น ยาสีเกะ นะอิต และเจีย กิมลิ่ง ในครั้งนี้ก็เช่นเดียวกัน เป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ไศกนาฏกรรมสงครามเขมรแดง โดยสานต่องานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นเพื่อเรียนรู้เหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ด้วยกัน

งานวิจัยนี้ ประยุกต์แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมผลิตหรือต่อยอดภาพสะท้อนสังคมในประเด็นใดบ้าง และยังได้ศึกษาทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model, 2021) หรือของซิสเตอร์ คอลิสตา รอย (Santawaja et al., 2013) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมหรืออาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตและเหตุการณ์ทั่วไปของยุคสมัยนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นไปในลักษณะ 3 แนวทาง คือ 1. วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนสังคม แต่ไม่ใช่สะท้อนภาพสังคมทำนองเอกสารประวัติศาสตร์อย่างตรงไปตรงมา เป็นการสะท้อนผ่านประสบการณ์ของผู้เขียน 2. อิทธิพลสังคมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ปรัชญา การเมือง กำหนดโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของนักเขียนเป็นไปตามบริบทสังคมขณะนั้น 3. วรรณกรรมและนักเขียน มีอิทธิพลต่อสังคม ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมและนักเขียนที่เปี่ยมด้วยพรสวรรค์และความคิดมีอิทธิพลหรือสามารถนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมได้ (Boonkhachorn, 2004) อย่างไรก็ตามโดยข้อเท็จจริงแล้ว สังคมมีอิทธิพลต่อตัวนักประพันธ์หรือกวีเด่นชัดที่สุด สังคมจึงเป็นพื้นที่หลักที่ล้อมรอบนักเขียน เห็นได้จากการใช้ภาษาเดียวกับที่สังคมใช้ นักประพันธ์ไม่สามารถสื่อสารตามใจตนเอง เพราะสังคมหรือผู้อ่านจะไม่มีเวลาเข้าใจ กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเป็นการแสดงความรู้สึกของผู้เขียนเพื่อให้กระทบอารมณ์ผู้รับสาร (Siwasriyanon, 1988) โดยนัยนี้ จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมประเภทต่างๆ เช่น บันทึก สารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย และกวีนิพนธ์แสดงให้เห็นประสบการณ์และการแสวงหาทางออกของมนุษย์ในภาวะวิกฤตด้วย ดังเช่นช่วงเวลาสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศกัมพูชา ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองอย่างสำคัญที่สุด ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนภายในประเทศถูกจำกัดและควบคุมอิสรภาพโดยรัฐบาลทุกด้าน วรรณกรรมแต่ละเรื่องที่บันทึกเหตุการณ์สงครามช่วงเวลานี้ จึงมักจะกล่าวถึงความทรงจำบาดแผลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศกัมพูชา ขณะเดียวกันวรรณกรรมบางเรื่องก็มีแนวคิดเพื่อประณามเขมรแดงอันเป็นสาเหตุการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การศึกษาประเด็นเหยื่อสงครามจากวรรณกรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เขมรแดงมีความน่าสนใจ เพราะเปิดเผยความเป็นธรรมของตัวละครและเหยื่อสงครามเขมรแดงให้สังคมรับรู้มากขึ้นว่าเกิดอะไรขึ้นแก่เหยื่อสงคราม ขณะเดียวกันก็กระตุ้นโน้มน้าวส่วนลึกในจิตใจมนุษย์ด้วยว่าเราควรจะเรียนรู้บาดแผลสงครามในกัมพูชาให้เกิดประโยชน์อย่างไร การศึกษาวรรณกรรมเรื่อง “4 ปีในเขมร” และ “หนีไฟนรก” หรือนัยหนึ่งการอ่านเรื่องราวของ “เหยื่อสงคราม” เช่น ยาสีโกนะอิโต และเจีย กิมลิ่งในครั้งนี้ จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการเรียนรู้ว่าเหยื่อสงครามมีวิธีเรียนรู้บริบทของสังคมช่วงเวลานั้นอย่างไรบ้าง

ทฤษฎีการปรับตัวของรอย

ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model) นำเสนอโมเดลที่เห็นว่ามนุษย์นั้นเป็นองค์รวมของสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่รายล้อม มนุษย์มีความตระหนักรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันภายในร่างกาย หรือความรู้สึกนึกคิดเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม กรณีที่มนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับสภาวะแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตอย่างรุนแรง สิ่งแวดล้อมจะกระตุ้นให้มนุษย์ปรับตัวเพื่อบูรณาการร่างกายและจิตใจให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมอย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การปรับตัวของมนุษย์จึงเป็นระบบแบบองค์รวม (Holistic Adaptation System) คือ พึ่งพิงอาศัยครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ (Roy's Adaptation Model, 2021) ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงมีส่วนรับผิดชอบที่สำคัญต่อการสืบต่อ การดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงโลกใบนี้ การที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยพึ่งพาสิ่งแวดล้อม อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมจึงส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มชนนั้นๆ (Santawaja et al., 2013) รอยอธิบายว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม จะเกิดกระบวนการที่เรียกว่า “สิ่งนำเข้า” (Input) สู่อุปกรณ์ปรับตัวของมนุษย์โดยอัตโนมัติ กระบวนการนี้มีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องคือ “สิ่งเร้า” (Stimuli) อันเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกของตัวบุคคล สิ่งเร้าจำแนกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

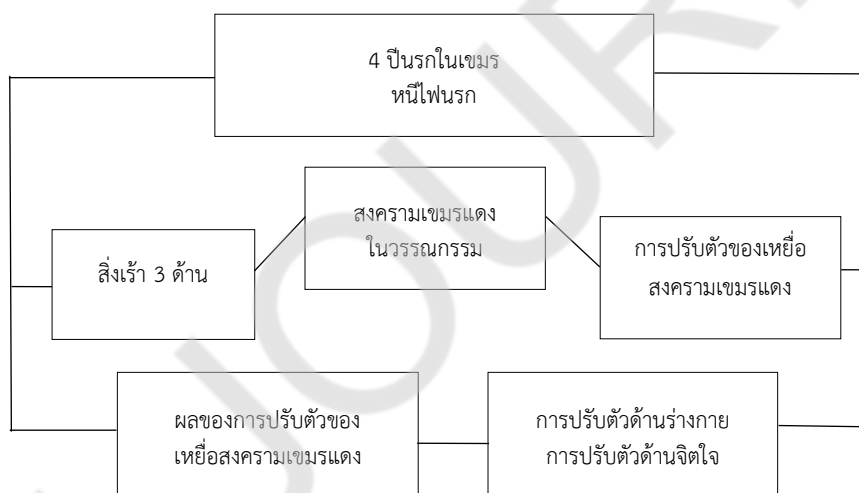
1. สิ่งเร้าโดยตรง (Focal Stimuli) คือ สิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อมนุษย์มากที่สุด
2. สิ่งเร้าบริบท (Contextual Stimuli) หรืออาจจะเรียกอีกชื่อว่าสิ่งเร้าร่วม (Focal Stimuli) คือ สิ่งเร้าอื่นๆ ทั้งหมดที่เสริมผลของสิ่งเร้าตรง ส่งผลต่อการปรับตัวทั้งทางบวกและทางลบ เกิดประสิทธิภาพและอาจจะไม่เกิดประสิทธิภาพที่ต่อการปรับตัว หากสิ่งเร้าแสดงผลต่อมนุษย์ในทางบวกจะช่วยเสริมมนุษย์ปรับตัวกับสิ่งเร้าตรงได้ดี แต่หากสิ่งเร้าแสดงผลต่อมนุษย์ในทางลบ จะทำให้ตกอยู่ในสถานการณ์ขณะนั้นได้แย่ลง

3. สิ่งเร้าแฝง (Residual Stimuli) รอยอธิบายว่าสิ่งเร้าประเภทนี้มองเห็นไม่ชัด เป็นปัจจัยแวดล้อมภายในหรือไม่มีอยู่ในระบบสังคมในช่วงเวลานั้น เช่น การพูดถึงประสบการณ์ในอดีต รำลึกถึงความทรงจำสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง กล่าวถึงค่านิยม ความคิด และความเชื่ออันเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสังคมนั้นๆ เป็นต้น

ดังนั้น สถานการณ์ที่มนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับสิ่งเร้าไม่ว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ตาม จะต้องมียกระดับความสามารถของบุคคลในการปรับตัวหรือเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อสามารถปรับตัวได้ในสภาวะการณ์ใหม่ๆ ที่ผ่านเข้ามา (Santawaja et al., 2013) ฐานคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอยมีคำอธิบายกระบวนการที่มีรายละเอียดมากระหว่างสิ่งเร้ากลไกการตอบสนองการปรับตัวของพฤติกรรม และผลลัพธ์ของการปรับตัว ทฤษฎีที่กล่าวมานี้เป็นแนวทางให้พิจารณาการศึกษาวรรณกรรมเรื่อง “4 ปันรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก” เพื่อพิจารณาว่าเหยื่อสงครามเขมรแดงมีแนวทางปรับตัวต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบจิตใจอย่างไร เพื่อให้มีชีวิตรอดพ้นวิกฤตสงคราม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรม โดยศึกษาจากเรื่อง “4 ปันรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก” ประยุกต์แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมของ Boonkhachorn (2004) และ Sivasriyanon (1988) ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model) สรุปและเรียบเรียงโดย Santawaja et al (2013) แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประยุกต์กรอบแนวคิดดังที่แสดงมาข้างต้น มีลักษณะเด่นตรงที่ใช้อธิบายพฤติกรรมของเหยื่อสงครามที่เป็นประจักษ์พยานรับรู้บริบทของสงครามเขมรแดงได้อย่างเหมาะสม สะท้อนให้เห็นธรรมชาติการปรับตัวและการเยียวยาจิตใจของเหยื่อสงครามตามธรรมชาติของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนเมื่อเผชิญหน้ากับสิ่งแวดล้อมในภาวะสงครามต่างแสดงวิธีการปรับตัว เพื่อให้รอดพ้นจากสิ่งแวดล้อมอันจำกดือสภาพ ดังเช่นการปรับตัวของยาสีโกะ นะอิโด และเจีย กิมลั้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรมประจักษ์พยานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เรื่อง “4 ปีในเขมร” และ “หนีไฟนรก” จำนวน 2 คน ได้แก่ ยาสึโกะ นะอิตะ และเจีย กิมลิ่ง ซึ่งเป็นเหยื่อสงครามเขมรแดงที่เป็นผู้ถ่ายทอดเหตุการณ์ต่างๆ ระหว่างที่มีชีวิตอยู่ในสถานการณ์ที่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชายึดครองประเทศกัมพูชา เหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เนื่องจากเส้นทางชีวิตของยาสึโกะ และกิมลิ่ง ถูกบันทึกอยู่ในวรรณกรรมในลักษณะที่ต่อเนื่องและต่อยอดเรื่องราวเล่า อารมณ์ และความรู้สึกจริงของเหยื่อที่รับรู้เหตุการณ์สลดคลั่งกัน และเป็นเหยื่อสงครามที่มีสายสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ และความรักเปรียบเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน เรื่องราวของเธอต้งสองจึงช่วยสนับสนุนประเด็นการศึกษาได้อย่างชัดเจน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เหมาะสมกับบทความประเภทวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีเป็นเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดวรรณกรรมกับสังคมของ Boonkhachorn (2004) และ Siwasriyanon (1988) ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model) สรุปและเรียบเรียงโดย Santawaja et al (2013) แนวคิดวรรณกรรมกับสังคมเป็นเครื่องมือวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผู้เขียนถ่ายทอดเหตุการณ์ในสังคมโดยการจดบันทึกเหตุการณ์แต่ละวัน รวมทั้งเรียบเรียงความทรงจำจากเหตุการณ์ถ่ายทอดเป็นความเรียง ส่วนทฤษฎีการปรับตัวของรอยเป็นเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์วรรณกรรมโดยอธิบายวิธีการปรับตัวตามสิ่งแวดล้อมของเหยื่อสงคราม 3 ด้าน คือ สิ่งเร้าโดยตรง สิ่งเร้าบริบท และสิ่งเร้าแฝง แม้ทฤษฎีนี้จะมีกระบวนการอธิบายที่ซับซ้อนในการศึกษาการปรับตัวของมนุษย์ในระดับองค์รวมที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แต่ก็เป็นทฤษฎีทางการแพทย์ที่เชื่อมโยงกับความคิดหลักของการศึกษามนุษยศาสตร์อย่างกลมกลืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบริบทสังคมกัมพูชาช่วงที่ปกครองโดยเขมรแดง สังเคราะห์พื้นฐานแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ระยะดำเนินการช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ.2564
2. อ่านวรรณกรรมเรื่อง “4 ปีในเขมร” และ “หนีไฟนรก” อย่างละเอียด เพื่อเก็บข้อมูลการใช้ชีวิตของเหยื่อสงครามว่าเป็นอย่างไร มีวิธีการหรือการแสวงหาทางออกโดยปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างไร จากนั้นจึงเรียบเรียงเป็นบทความวิจัย ระยะดำเนินการช่วงเดือนสิงหาคม-ตุลาคม พ.ศ.2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

แนวทางการวิเคราะห์เรื่องเล่าที่เหยื่อสงครามถ่ายทอดกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อมในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปีในเขมร” และ “หนีไฟนรก” ผู้วิจัยจะใช้วิธีอ่านด้วยอย่างละเอียด ใช้ระเบียบวิธีวิจารณ์ทางวรรณคดีศึกษาเพื่อกำหนดประเด็นการปรับตัวของเหยื่อสงครามว่ามีสาระสำคัญอย่างไรบ้าง มีบริบทหรือสิ่งเร้าประการใด และรายละเอียดอย่างไร ที่ชี้ให้เห็นวิธีการปรับตัวของเหยื่อสงคราม

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

วรรณกรรมที่เลือกมาศึกษา เปิดเผยชะตากรรมของเหยื่อสงครามเขมรแดง 2 คน ที่มีความสัมพันธ์เสมือนหนึ่งเป็นเครือญาติ เพียงแต่มีสัญชาติต่างกัน กล่าวคือ “4 ปีในเขมร” หรือบันทึกของยาสึโกะ นะอิตะ (Yasuko Naito) เป็นบันทึกที่สะท้อนเหตุการณ์สงครามเขมรแดงผ่านมุมมองของสตรีชาวญี่ปุ่นที่เดินทางมาตั้งรกรากยังประเทศกัมพูชา ณ กรุงพนมเปญ เธอแต่งงานกับสามีชาวเขมรที่เป็นข้าราชการระดับสูงในกระทรวงการต่างประเทศ และมีลูกชาย 2 คน (ส่วนลูกอีก 2 คนนั้นเป็นลูกติดของสามี) บันทึกของเธอเล่าว่าตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2518 เผชิญหน้ากับภัยการเมืองที่เริ่มเปลี่ยนแปลงยิ่งเวลาผ่านไปภัยสงครามเขมรแดงก็คร่าชีวิตบุคคลอันเป็นที่รักรอบข้างเธอไปหมด เธอหมดเรี่ยวแรง สุข และความทรงจำที่ตึงตัง แต่เธอก็ไม่หมดกำลังใจและความหวังที่จะเดินทางกลับไปยังประเทศญี่ปุ่น ตลอดระยะเวลา 4 ปีระหว่าง พ.ศ.2518-2522 เธอมีชีวิตรอดกลับคืนสู่แผ่นดินแม่ คือ ประเทศญี่ปุ่นมาได้ราวปาฏิหาริย์ (Nawawichit, 2018) ส่วนวรรณกรรม “หนีไฟนรก” เล่าเรื่องถึงเหตุการณ์สงครามเขมรแดงผ่านมุมมองของเจีย กิมลิ่ง (Chia Kimlang) หญิงสาวชาวกัมพูชาที่ชีวิตตกอยู่ในสถานการณ์สงครามระหว่างกองกำลังทหารฝ่ายพอล พตที่ต่อสู้กับทหารขบวนการกู้ชาติ ช่วงเวลานั้นนโยบายกวาดต้อน

ชาวเมืองไปสู่ชนบทของพอล พตส่งผลกระทบต่องานชีวิตชาวเขมรที่ต้องอพยพย้ายครัวเรือนมาถูกใช้แรงงานอย่างหนัก ต่อมาเมื่อรัฐบาลพอลเปลี่ยนอำนาจทางการเมือง ความเข้มงวดในเรื่องนโยบายอันจำกัดอิสระและการเดินทางของประชาชนไปยังที่ต่างๆ ผ่อนคลายลง ครอบครัวของกิมลิ่งจึงอพยพมายังชายแดนประเทศไทย และนำจดหมายของยาสีโกะส่งมอบให้แก่สถานีโทรทัศน์เอ็นเอชเค.ในกรุงเทพฯ ทำให้ยาสีโกะกลับคืนสู่ประเทศญี่ปุ่น กิมลิ่งมีโอกาสได้รู้จักยาสีโกะที่หมู่บ้านมาและเธอเรียกยาสีโกะว่าแม่ ยาสีโกะเมื่อสูญเสียลูกของเธอไปหมดทุกคน ก็ยินดีอุปการะกิมลิ่งในฐานะเป็นลูกบุญธรรม กิมลิ่งรอดชีวิตจากภัยสงครามเขมรแดงและอพยพไปอยู่ประเทศญี่ปุ่น ขณะที่ครอบครัวของเธออพยพไปอยู่ประเทศสหรัฐอเมริกา บั้นปลายชีวิตของกิมลิ่งแม้ดูเหมือนมีความสุขตามอัตภาพ แต่เธอก็ยังคงโหยหาความเป็นเขมรและคิดถึงแผ่นดินถิ่นเกิดของเธอตลอดเวลา (Nawawichit, 2018)

จากเนื้อเรื่องย่อของวรรณกรรมดังกล่าว จะเห็นประเด็นการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดง และแนวคิดการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดง สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก”

1.1. การปรับตัวของยาสีโกะ นะอิโตในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” ยาสีโกะสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงในกรุงพนมเปญตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2518 เมื่อทหารจำนวนมากถืออาวุธ และรถทหารเคลื่อนพลเข้ามาในเมืองหลวงในคืนวันที่ 17 เมษายน บันทึกลงของยาสีโกะกล่าวว่า เสียงปืนของทหารกระหน่ำยิงตลอดทั้งคืน พอรุ่งเช้าเสียงเจ็บบสบ ชาวประภาศว่า “พนมเปญเป็นอิสระแล้ว ด้วยกำลังทหารสามหมื่นราย” (Nawawichit, 2018) แต่ข่าวทางวิทยุก็เป็นโฆษณาชวนเชื่อที่ไม่มีมูลความจริง บันทึกลงในแต่ละวันของยาสีโกะกล่าวว่าหลังจากนั้น เธอใช้ชีวิตโดยปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ทันคาดคิด เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดจากที่ต้องอพยพออกจากเมืองหลวงกัมพูชา ทั้งต้องปรับตัวจากสภาพอันแร้นแค้น เนื่องจากขาดแคลนอาหาร และสิ่งของจำเป็นแก่การดำเนินชีวิต ต้องปรับตัวให้พ้นภัยจากการถูกทำร้ายโดยผู้อพยพด้วยกันเองและทหารเขมรแดง บันทึกลงของยาสีโกะจำแนกวิธีการปรับตัวต่อบริบทสภาพแวดล้อมได้ 3 ด้าน คือ การปรับตัวต่อสิ่งเร้าโดยตรง การปรับตัวต่อสิ่งเร้าบริบท และการปรับตัวต่อสิ่งเร้าแฝง สรุปได้ดังนี้

1.1.1 การปรับตัวต่อสิ่งเร้าโดยตรง เกิดจากสถานการณ์สงครามเขมรแดงที่บีบบังคับให้เหยื่อสงครามใช้ชีวิตตามคำสั่งหรือนโยบายการเมืองของทหารเขมรแดงโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากเหยื่อสงครามขัดขึ้นหรือหลบหนีจะถูกลงโทษ ถูกสังหารจนถึงแก่ชีวิต หรือเหยื่อสงครามผู้นั้นจะหายสาบสูญ วิธีการปรับตัวต่อสิ่งเร้าโดยตรงของยาสีโกะแบ่งออกเป็น 8 วิธีการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นการปรับตัวต่อสิ่งเร้าโดยตรงของยาสีโกะ นะอิโต ในสถานการณ์สงครามที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต

ลำดับ	สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต	การปรับตัวต่อสิ่งเร้าโดยตรง
1	เขมรแดงมีคำสั่งให้อพยพออกจากที่อยู่อาศัย	ออกจากกรุงพนมเปญไปเปปนู และอพยพไปอยู่ภูเขาคูตร
2	ทหารเขมรแดงจะฆ่าประชาชนหากพบสิ่งของติดตัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับทหารอเมริกัน	นำเครื่องนุ่งห่ม ผ้า อาหาร เครื่องอำนวยความสะดวกสบายของทหารอเมริกันไปทิ้ง
3	ขาดแคลนอาหาร และปริมาณอาหารไม่พอกับสมาชิกในครอบครัว	นำสิ่งของมีค่าต่างๆ ทั้งเสื้อผ้า เครื่องประดับไปแลกกับอาหาร เป็นระยะๆ เพื่อประทังความหิวในแต่ละวัน
4	ไม่มีที่พักพิงระหว่างที่อพยพ	สร้างที่พักอาศัยระหว่างที่เดินทางอย่างไม่รู้จุดหมาย
5	คำสั่งของทหารแดงให้ผู้อพยพทำงานเกษตรกรรม	ต้องทำงานหนัก ถึงไม่สบายก็ต้องฝืนร่างกายทำงาน
6	ผู้อพยพคนอื่นๆ พยายามหาเรื่องทะเลาะ	ข่มอารมณ์ อดทนอดกลั้นต่อพฤติกรรมด้านลบของผู้อพยพ
7	สภาพแวดล้อมที่ทะเลาะเบาะแว้งมีปัญหามากมาย ทำให้พักอาศัยไม่สงบสุข	ตัดสินใจเดินทางด้วยตนเองเป็นครั้งแรก เพื่อไปยังหมู่บ้านมา ที่อยู่แห่งใหม่
8	หากทหารเขมรแดงพบว่ามีการจดบันทึกข้อมูลใดๆ ถูกจับได้แล้วจะถูกฆ่า	เลิกเขียนบันทึกตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2521 แต่ยังคงเก็บซ่อนบันทึกก่อนหน้านี้ไว้กับตัวเองตลอดเวลา

1.1.2 การปรับตัวต่อสิ่งเร้าบริบท เป็นการปรับตัวต่อสิ่งเร้าร่วมโดยเหื่อสงครามปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตกลมกลืนกับบริบทสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิม แบ่งออกเป็น 7 วิธีการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นการปรับตัวต่อสิ่งเร้าบริบทของยาสีโกะ นะอิโต ในสถานการณ์สงครามที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต

ลำดับ	สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต	การปรับตัวต่อสิ่งเร้าบริบท
1	รายการอาหารไม่สามารถเลือกตามความพอใจได้	จำเป็นต้องรับประทานอาหารที่มีเพื่อประทังความหิว
2	ผู้อพยพเสียชีวิตระหว่างที่อยู่ในค่ายหรือที่พัก	การจัดงานศพตามแต่ละหาวิศุค อุปกรณ์ และสถานที่ได้
3	ภาวะของความเครียดว่าุ่นและเบื่อหน่าย	การทำงานเพื่อฆ่าเวลา เช่น ปั่นยา ลูกกลอน เย็บผ้า เป็นต้น
4	เขมรแดงคัดกรองกลุ่มผู้อพยพตามช่วงอายุ เพื่อรับภาระทำงาน หากอายุมากจะได้ทำงานน้อยลง	อำพรางอายุจริง โดยให้ข้อมูลว่ามีอายุ 50 ปี
5	เทศกาลสงกรานต์ และการสร้างบรรยากาศสนุกสนาน	สนุกรื่นเริง โดยเข้าร่วมกับชาวเขมรในค่ายผู้อพยพ เป็นผู้ร้องเพลงญี่ปุ่นเพื่อสร้างบรรยากาศให้ผ่อนคลาย
6	ยายอินผู้อพยพ ชอบมารบกวนสร้างความรำคาญใจ	พูดจาชมชวยอินให้ระวังตัวไว้ ไม่ให้พูดจาบ่อยๆ
7	ถูกบังคับแต่งงานกับชาวเขมร	อธิบายธรรมเนียมการแต่งงานของหญิงม่ายชาวญี่ปุ่นหลังจากสามีเสียชีวิต ซึ่งต้องเว้นระยะเวลากหลายปี

1.1.3 การปรับตัวต่อสิ่งเร้าแฝง เหื่อสงครามเขมรแดงปรับตัวต่อสิ่งเร้าแฝงเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ และการระลึกถึงความทรงจำ ใช้ปรับตัวในบริบทสิ่งแวดล้อมและสถานที่ใดก็ได้ สิ่งอันเป็นนามธรรมเหล่านี้มีคุณค่าต่อการสร้างกำลังใจและเยียวยาความทุกข์ ดังวิธีการปรับตัวต่อสิ่งแฝงของยาสีโกะ 6 วิธีการ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นการปรับตัวต่อสิ่งเร้าแฝงของยาสีโกะ นะอิโต ในสถานการณ์สงครามที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต

ลำดับ	สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต	การปรับตัวต่อสิ่งเร้าแฝง
1	สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก สุขภาพร่างกายอ่อนแอ เกิดความวิตกกังวลและความตึงเครียดสะสมอยู่ในจิตใจ อีกทั้งไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดเหตุการณ์อย่างไรกับชีวิต	ใช้ความเชื่อเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ดังเช่น 1. เชื่อว่าวิญญาณของลูกคอยดูแล เช่น โทนี่ลูกที่ตายไปกระซิบข้างหู ยาสีโกะ ว่า โทนี่ เป็นสามีมียศพลยศและจะกลับมาบ้านในไม่ช้า หรือเมื่อ ยาสีโกะ คิดจะแทงสามีให้ตาย แต่ได้ยินเสียงลูกทั้งสองคนเรียก จึงมีสติไม่ทำร้ายสามี 2. เชื่อพลังลึกลับจากพิธีกรรม และบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อขอสิ่งที่ยบนสมความปรารถนาแล้วจึงกลั่นผมเพื่อแก้บน 3. เชื่อในความฝัน เช่น ฝันว่าสามีมาดูแลตอนที่ไมสบาย ฝันถึงโทนี่ ลูกชาย ฝันว่ากองทัพปลดแอกช่วยชีวิต ฝันถึงเจ้าแม่กวนอิมลอยเหนือเมฆ เป็นต้น 4. เชื่อว่าสวดมนต์ภาวนาช่วยคลายความทุกข์ 5. เชื่อเรื่องพระอาทิตย์ทรงกลดและแสงพระจันทร์ที่เห็นเป็นรูปกากบาท อันเป็นลางดีร้ายที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตผู้คน
2	ความเจ็บปวดทางร่างกาย	ใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน บรรเทาความเจ็บปวดทางร่างกาย ดังเช่น 1. นำเหรียญชุดหลังเพื่อให้เลือดไหลเวียนดี 2. โคนหนามตำฝ่าเท้า แล้วนำไปยาสูบมาห้ามเลือด 3. ใช้สาลีเผาไฟใส่หม้อดิน แล้วนำมาประคบเวลาปวดท้อง
3	เปรียบเทียบสถานการณ์ปัจจุบันที่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพกับชีวิตที่เคยอยู่แวดวงสังคมระดับสูง	ระลึกถึงความทรงจำ เพื่อเยียวยาชีวิตทุกข์ยาก ดังเช่น 1. ระลึกถึงประสบการณ์ว่าเคยใช้ชีวิตอยู่ที่ปารีสและโปแลนด์ 2. พูดถึงเรื่องญาติของสามี และพื้นความหลังคนที่เคยทำงาน ในบริษัทของญี่ปุ่นที่พนมเปญ 3. ระลึกถึงเทศกาลเด็กชาย อันเป็นประเพณีของญี่ปุ่นที่เคยจัดให้แก่ลูก 4. ระลึกถึงการเข้าร่วมงานราตรีสโมสรในวันชาติฝรั่งเศส 5. ระลึกเมืองต่างๆ ที่เคยเดินทางไปและได้พบกับผู้นำของชาติต่างๆ
4	ทำงานหนักไม่มีเวลาพักผ่อนร่างกาย	แก่งัดหยุดงานเพื่อให้มีเวลาพักผ่อน
5	ถูกเพื่อนอพยพบางคนสร้างความทุกข์ใจให้	ระบายความคับแค้นใจต่อผู้อพยพบางคนให้ผู้ใหญ่บ้านฟัง
6	จิตใจท้อแท้ไม่มีความหวัง	ยึดหลักคิดเพื่อสร้างกำลังใจที่ว่า “ถ้ามีชีวิตอยู่ คงจะได้พบกัน” อีก และ “ชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน”

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นการปรับตัวต่อสิ่งรบกวนของเจีย กิมลั้ง ในสถานการณ์สงครามที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต

ลำดับ	สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต	การปรับตัวต่อสิ่งรบกวน
1	หนีไปยังดินแดนประเทศไทย	อำพรางข้อเท็จจริงว่าไปซื้อยา เพื่อไม่ให้ทหารจับตัว
2	ความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างอพยพ ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดเหตุการณ์อย่างไรกับชีวิต	ใช้ความเชื่อเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ดังเช่น 1. เชื่อเรื่องอ้อนวอนดินฟ้า ยมบาลให้เปิดเปาความทุกข์ 2. เชื่อทำพิธีสะเดาะเคราะห์ ดังที่กิมลั้งทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้แก่ยาสีโกะตอนที่ติดต่อกับทหารเวียดนาม เพื่อปลอบขวัญไม่ให้หวาดกลัว 3. เชื่อเรื่องพรหมลิขิต หรือเชื่อความเป็นไปตามชะตากรรมกำหนดไว้ เช่น ดุหม่อที่เป็นหญิงม่าย อาศัยอยู่คนเดียวโดยถูกรังแก และหม่อที่เป็นผู้ชายเป็นเพื่อนสมัยเรียนหนังสือ โดยการคำนวณทางโหราศาสตร์
3	เปรียบเทียบสถานการณ์ปัจจุบันที่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพกับความทรงจำในอดีต	พูดถึงประสบการณ์ชีวิตในอดีต เช่น ระลึกถึงเหตุการณ์เมื่ออายุ 8 ขวบ เกือบตายเพราะบาดทะยัก และระลึกถึงช่วงเป็นนักเรียนซึ่งเป็นเวลาแห่งความสุข
4	ทำงานหนักไม่มีเวลาพักผ่อนร่างกาย	แกล้งทำเป็นป่วยเพื่อให้มีเวลาพักผ่อน
5	จิตใจหดหู่ไม่มีความหวัง	ยึดหลักคิดเพื่อสร้างกำลังใจที่ว่า หากยังมีชีวิต ย่อมมีโอกาสพบกันที่ใดที่หนึ่งเสมอ

2. แนวคิดการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก”

2.1 แนวคิดการปรับตัวของยาสีโกะ นะโอโต พบว่ายึดถือหลักคิดที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม” วรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” ถ่ายทอดเรื่องราวของยาสีโกะ สตรีชาวญี่ปุ่นเหยื่อสงครามเขมรแดงวัย 46 ปี เกิดวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2476 โดยกล่าวว่าตลอดเวลา 4 ปีที่อยู่ในสภาพแวดล้อมสงครามเขมรแดง เธอเหมือนตกอยู่ในฝันร้าย มีชีวิตขมขื่น สุขภาพอ่อนแอ ร่างกายทรุดโทรม เผชิญภาวะความตึงเครียดอยู่ตลอด อีกทั้งยังประสบกับบาดแผลหรือความทรงจำของการสูญเสียสามีและลูก ดังที่ได้บันทึกไว้ว่า “ชีวิตฉันต้องประสบเคราะห์กรรมอย่างไม่น่าเชื่อ ตั้งแต่ร่อนเร่พเนจรออกจากบ้านทั้งครอบครัว ในที่สุดลูกๆ กับสามีก็จากไป” (Nawawichit, 2018) สิ่งสำคัญที่ทำให้ยาสีโกะปรับตัวเข้ากับบริบทสังคมกัมพูชาได้อยู่ตรงหลักคิดคือ “เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม” ดังที่เธอกล่าวว่า “คำพังเพย ‘เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม’ นั้น ฉันยึดถือว่า เมื่อไปอยู่เมืองอื่น ถ้าฉันคิดว่าตัวเองเป็นคนญี่ปุ่น และวางตัวเป็นคนญี่ปุ่นก็จะอยู่ยาก ฉันจึงต้องพยายามใกล้ชิดคนทุกชั้น เป็นมิตรกับทุกคน และทำความพยายามทำความเข้าใจพวกเขา” (Nawawichit, 2018) แนวคิดดังกล่าวทำให้เห็นความคิดและความเชื่อของชาวญี่ปุ่นที่รู้สึกดีต่อชาวเขมร ซึ่งตามความเข้าใจของยาสีโกะ ความรู้สึกที่ดีเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพการสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นเคารพสิทธิชาวเขมรและความเชื่อทางศาสนาก็มีส่วนให้ชาวเขมรมีความเกื้อกูลต่อเธอด้วย ดังนั้น ยาสีโกะจึงมองสังคมกัมพูชาเป็นเหมือนบ้านและทุกคนที่ตกเป็นเหยื่อสงครามเป็นเพื่อนมนุษย์ที่มีชะตากรรมร่วมกันกับเธอ ดังนั้น เมื่อครูเรียงยกลูกสาว คือ เจีย กิมลั้ง ให้ยาสีโกะอุปถัมภ์ดูแล เธอจึงยินดีช่วยเหลือและหาทางให้ลูกบุญธรรมเดินทางไปอยู่ประเทศญี่ปุ่นด้วยกัน บันทึกของยาสีโกะฉบับแปลเป็นภาษาไทยลงท้ายโดยกล่าวถึงการปรับตัวของเธออีกคำรบหนึ่ง เมื่อต้องกลับไปอยู่ยังประเทศญี่ปุ่น “คนรอบข้างฉันต่างถามด้วยความเป็นห่วงว่า ฉันจะอยู่ได้อย่างไร จะทำอะไรเลี้ยงชีพ ฉันบอกตัวเองว่า จะทำเหมือนอย่างที่เคยทำมาแล้ว คือ “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” (Nawawichit, 2018) ซึ่งตอกย้ำชัดเจนถึงแนวคิด “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” ที่ยาสีโกะยึดถือเมื่อใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่เธอจำเป็นต้องปรับตัวให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม

2.2 แนวคิดการปรับตัวของเจีย กิมลั้ง พบว่ายึดถือหลักคิดที่ว่า “การเดินทางไปตามหาเส้นทางบนความฝัน” วรรณกรรมเรื่อง “หนีไฟนรก” ถ่ายทอดความทรงจำของเจีย กิมลั้ง หญิงสาวชาวกัมพูชาเชื้อสายจีนเหยื่อสงครามเขมรแดงวัย 23 ปี เกิดวัน 15 สิงหาคม พ.ศ.2500 บันทึกของกิมลั้งสะท้อนนโยบายการอพยพผู้คนชาวเขมรสู่ชนบทและออกนอกประเทศที่ผิดพลาด นำมาสู่ความทุกข์ทรมานของเหยื่อสงครามและการสูญเสียชีวิตชาวเขมรมากมาย กิมลั้งรู้สึกหดหู่ใจกับภาพเหยื่อสงครามที่เห็นไม่ว่าจะเป็นคนเจ็บป่วย หญิงสาวที่สติลุ่มคลั่งถูกทหารจับเปลือยกายแล้วซ้อมจนตาย ภาพเหยื่อเขมรแดงทำงานอย่างหนัก ภาพเพื่อนร่วมเดินทางเหยียบกับระเบิดตายไปต่อหน้า และเธอแทบเอาชีวิตไม่รอดในระหว่างอพยพเพื่อมุ่งหน้าสู่ค่ายผู้อพยพชาวเขมรเสรี แต่กำลังใจหรือหลักยึดเหนี่ยวที่เธอเชื่อมั่นก็คือ “การเดินทางไป ตามหาเส้นทางบนความฝัน” คือการเดินทางเพื่อไปเริ่มต้นมีชีวิตใหม่ในประเทศอื่นที่สร้างชีวิตใหม่และปลอดภัยจากสงครามเขมรแดง ดังความตอนหนึ่งว่า

“การลาจากแม่และน้องชายในครั้งนี้ ทำให้กิมลั้งรู้สึกใจหาย แต่การเดินทางไปญี่ปุ่นก็เป็นเรื่องที่เธอคิดมานาน และได้ตัดสินใจแล้ว” (Nawawichit, 2018) กิมลั้งเป็นชาวเขมรอพยพคนแรกที่เดินทางไปประเทศญี่ปุ่น เธอมีความคิดฝันและมีแรงทะยานภายในใจว่า ถ้าบ้านเมืองของเธอมีทหารพอล พตียึดครองอำนาจอยู่ เธอจะอพยพไปอยู่ประเทศที่ส่งเสริมชีวิตเธอให้ก้าวหน้า มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าในบ้านเมืองของเธอ กิมลั้งเห็นว่าชาวเขมรในเวลานั้นก็คิดแบบเดียวกับเธอ “พวกเขาเลือกที่จะหนีเอาตัวรอด หรืออย่างน้อยก็หนีไปตายคาบหน้า” (Nawawichit, 2018) ดังนั้น เมื่อกิมลั้งเดินทางไปอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น เธอจึงยอมรับว่าประเทศใหม่นี้แตกต่างอย่างมากกับประเทศแผ่นดินแม่ที่จากมา เพราะทุกอย่างในประเทศญี่ปุ่นเหมือนสวรรค์ และบริบทแวดล้อมประเทศที่ 2 ก่อสร้างอนาคตครอบครัวของเธอ ถึงแม้ว่าภายในใจเธอจะยังโหยหาแผ่นดินถิ่นเกิดและรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลาว่าเป็นชาวเขมรพลัดถิ่น

แม้ว่าเหยื่อสงครามเขมรแดงทั้ง 2 คน ยึดถือหลักคิดการใช้ชีวิตในบริบทสงครามเขมรแดงแตกต่างกัน ตามภูมิหลัง คุณวุฒิ และประสบการณ์การใช้ชีวิต แต่จากการศึกษาแนวคิดการปรับตัวของเหยื่อสงครามเขมรแดงพบลักษณะร่วมเหมือนกัน คือ ยาสีโกะและกิมลั้ง มีความอดทนอย่างยอดเยี่ยม สามารถประคองจิตใจให้เข้มแข็ง และมีความหวังอยู่เต็มเปี่ยมที่จะหลบหนีไปอยู่ยังประเทศอื่นที่ไม่มีผู้นำและทหารเขมรแดงมาทำร้ายและคร่าชีวิตของเธอ สิ่งสุดท้ายที่วรรณกรรมย้าเตือนผู้อ่าน ก็คือการรักษาชีวิตและจิตวิญญาณความเป็นตัวตนของเหยื่อสงครามเอาไว้ มิใช่เพียงเบนหันเหตัวตนไปตามสิ่งแวดล้อม เมื่อสังคมตีตราว่า “เขา” ต่างจาก “เรา” หรือ “พวกเขา” กลายเป็น “คนอื่น” ในสายตาของผู้มีอำนาจทางการเมือง

สรุปผลการวิจัย

เหยื่อสงครามเขมรแดงในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก” มีวิธีการปรับตัวสิ่งเข้าโดยตรง สิ่งร้ายบริบท และสิ่งร้ายแฝงโดยกลมกลืนไปกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการปรับตัวเข้ากับสิ่งร้ายแฝงเป็นวิธีการสำคัญมากในการเยียวยาบาดแผลจากสิ่งร้ายโดยตรงและสิ่งร้ายบริบทอันเลวร้ายของเหยื่อสงคราม เพราะเหยื่อสงครามใช้ความคิด ความเชื่อ และความทรงจำสร้างพื้นที่แห่งความหวัง ความสุข และความปรารถนา เพื่อเยียวยาภาวะอันถูกบีบคั้นจากการเผชิญหน้าภัยสงครามในทุกวัน นำมาซึ่งเกิดว่ากระบวนการเผชิญปัญหาและปรับตัวทำให้เหยื่อสงครามเขมรแดงเรียนรู้การมีชีวิตรอดจากสถานการณ์ช่วงเวลานั้น เป็นเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับการเผชิญโศกนาฏกรรมของประชาคมโลกที่ถูกสงครามพรากความสุขและความอบอุ่นในครอบครัว ดังที่ คิทรอน ศึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อเติมเต็มสิ่งที่หายไปในการศึกษาเกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของอิสราเอลและกัมพูชา โดยพบว่าเชื้อสายของผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ทั้งสองยังคงสัมผัสถึงการมีอยู่ของผู้ที่เสียชีวิตไปในเหตุการณ์ดังกล่าว กล่าวคือ มีความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมบางอย่างกับผู้เสียชีวิตในด้านพันธกรรมและวัตถุ มีการสนทนาในจินตนาการกับผู้เสียชีวิต และมีการแบ่งปันเรื่องราวของผู้เสียชีวิตกับเชื้อสายในลักษณะการตั้งชื่อ กระบวนการเหล่านี้ก็คือการปรับตัวของเหยื่อสงครามหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ทางตรงก็ทางอ้อมเพื่อเยียวยาชีวิตให้ดำเนินต่อไปได้

ในแง่ที่วรรณกรรมถ่ายทอดบทเรียนชีวิตในบริบทของสงคราม ผลการศึกษาวรรณกรรม 2 เรื่อง พบว่าการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของยาสีโกะ นะโอโต และเจีย กิมลั้ง แตกต่างไปตามภูมิหลังและการผ่านโลกผ่านชีวิตตามช่วงวัย ยาสีโกะมองภาวะสงครามอย่างผู้ใหญ่วัยกลางคนสัมผัสรับรู้ โดยมีประสบการณ์เรียนรู้ภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อครั้งอยู่ประเทศญี่ปุ่นมาแล้ว เธอจึงปรับตัวกลมกลืนไปกับบริบทสงครามเขมรแดงได้ หลักคิดของยาสีโกะที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม” ทำให้เธอรู้สึกไม่แปลกแยกจากสังคมกัมพูชา เธอเข้าใจความคิดและความเป็นอยู่ของชาวกัมพูชา หลักคิดนี้มีส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้ยาสีโกะมีชีวิตอยู่รอดจากภัยสงครามเขมรแดงมาได้ ส่วนกิมลั้ง ถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตสงครามเขมรแดงในแบบของเด็กสาวชาวกัมพูชา เรียนรู้การเมืองอันผันผวนในประเทศของเธอและมองผู้นำเขมรแดง มองทหารเวียดนามตามที่เธอรับรู้ กิมลั้งมีชีวิตมาจากรากฐานครอบครัวที่ขยัน อดออม สร้างฐานะโดยการค้าขาย ดังนั้น เธอจึงมีเป้าหมายมุ่งหน้าไปสู่การสร้างชีวิตที่มีอนาคต หลักคิดของกิมลั้งที่ว่า “การเดินทางไปตามหาเส้นทางบนความฝัน” จึงช่วยกำหนดจิตใจของเธอให้จดจ่ออยู่กับการพยายามหนีให้รอดไปจากสงครามเขมรแดง เพื่อไปอยู่กับยาสีโกะยังประเทศญี่ปุ่น

แม้การเมืองของรัฐและของโลกจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ขณะที่ชีวิตของผู้คนเรียกร้องสิทธิและจิตวิญญาณประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น เรื่องราวชีวิตของยาสีโกะ นะอิโต และเจีย กิมลิ่ง ตลอดจนผู้กล้าหาญอีกมากมายในสังคมโลกที่เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ก็ยังคงเลื่อนหายไปหรือไม่ได้รับการผลักดัน สนับสนุน เร่งเร้าให้เสียงของ “เธอ” และ “เขา” ดังก้องอย่างที่เคยจะเป็น ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราจะทบทวนและเห็นถึงความสำคัญของ “เสียงเล่าของเหยื่อสงคราม” ที่จะ “กระตุ้นเตือน” ให้ผู้มี “อำนาจทางการเมือง” มีมโนธรรมอย่างที่เราพึงหวังว่าเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออกจะมีความหมายมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์จากงานวิจัยทำให้เห็นถึงภาพชีวิตที่ต่อสู้อันยากของเหยื่อสงครามเขมรแดง และตระหนักว่าวรรณกรรมในฐานะบันทึกประสบการณ์ ความทรงจำ และอุดมคติความฝันของมนุษย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสังคมนั้น มีพลังที่กระตุ้นให้ผู้อ่านใคร่ครวญและตระหนักได้ว่าชีวิตของมนุษย์ต่างมีคุณค่า และคุณค่าที่น่ายกย่องและเราควรร่วมผลักดันนั้นคือการต่อสู้ในสภาพสังคมอันจำกัดสิทธิเสรีภาพในทุกด้าน เพื่อรักษาลมหายใจ ศักดิ์ศรี อิสรภาพ และจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ไว้ให้ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

ผลวิจัยนี้สามารถเป็นพื้นฐานเพื่อทำความเข้าใจสาระัตถะในวรรณกรรมเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” และ “หนีไฟนรก” และทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์การบันทึกข้อความของผู้แต่งได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมประจักษ์พยานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในบริบทสงครามเขมรแดง เพิ่มเติมจากวรรณกรรม
2. เรื่องที่ศึกษา เพื่อจะทำให้เห็นภาพรวมประสบการณ์การปรับตัวของเหยื่อสงครามได้หลากหลายยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เพิ่มเติม อาทิ อำนาจ ความรุนแรง สันติภาพ ฯลฯ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์วรรณกรรมประจักษ์พยานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เรื่องอื่นๆ ต่อไป

ข้อจำกัดการวิจัย

ในการวิจัยนี้ เน้นการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ไม่ได้เลือกใช้วรรณกรรมที่เป็นภาษาเขมรโดยตรง ดังนั้น หากมีการศึกษาวรรณกรรมที่เขียนเป็นภาษาเขมรแล้วแปลออกมาเป็นภาษาไทย จะทำให้เห็นแง่มุมบริบทสังคมในวรรณกรรม รวมถึงความรู้สึกนึกคิดของชาวเขมรที่แตกต่างและน่าสนใจยิ่งขึ้น

References

- Boonkhachorn, T. (2004). *Nawaniyai kap sangkhom Thai (2475-2500) [Novels and Thai Society (1932-1957)]*. Bangkok : Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Chandler, D. (2009). *A History of Cambodia*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- DeFalco, R. C. and Sirik, S. (2021). The Fluctuating Visibility of Everyday Violence in Khmer Rouge Era Cambodia. *Southern California Interdisciplinary Law Journal*. 31(4),1-33. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3898763>
- Documentation Center of Cambodia (DC-Cam). (2007). *A History of Democratic Kampuchea*. Phnom Penh : the Documentation Center of Cambodia.
- Dy, Kh. (2007). *A History of Democratic Kampuchea (1975–1979)*. Phnom Penh : Documentation Center of Cambodia.
- Khongphianthum, Ch. (2010). *Kānsuksā wikhroḥ kawīniphon Khamēn thī kiēokap kān khā lāng phaophon [An Analytical Study of Cambodian Genocide Poetry (Unpublished Doctor of Philosophy Thesis)]*. Silpakorn University. Bangkok, Thailand.

- Kidron, C. A. (2018). Resurrecting Discontinued Bonds: A Comparative Study of Israeli Holocaust and Cambodian Genocide Trauma Descendant Relations with the Genocide Dead. *Ethos Journal of the Society for Psychological Anthropology*. 46(2),230-253. <https://doi.org/10.1111/etho.12198>
- Kiernan, B. (2013). The Cambodian Genocide 1975-1979. *Centur. Genocide Essays Eyewitn. Acc*, 10,317-354. New York : Routledge.
- Nawawichit, Ph. (2018). *Nī fai narok [Escaped from the Hell]*. Bangkok : Butterfly Publishing.
- _____. (2018). *Sī pīn rok nai Khamēn [4 Years in Cambodia]*. Bangkok : Butterfly Publishing.
- Roy's Adaptation Model. (2021). *Nurse KeyFastest Nurse Insight Engine*. Retrieved October 2021, from <https://nursekey.com/17-adaptation-model/>
- Saengkanokkul, P. (2 0 1 5). *Kotmāi ratthammanūn læ sathāban kānmuāng Kamphuṇṇā : ṇākhwaṁkhatyāng thāngkān muāng su kān sathāpanā niti rat prachāthipatai [Constitutional Law and Political Institutions of Cambodia]*. Bangkok : Thammasat University.
- Santawaja, Ch et al (2013) . *Næōkhit phūnthān thritsadi læ krabūānkān phayābān [Basic Concept, Theory and Nursing Process]*. Nonthaburi : Phra Borom Raj Chanok Institute, Academic Welfare.
- Siwasriyanon, W. (1988). *Wannakhadi læ wannakhadi wichān [Literature and Literary Criticism]*. Bangkok : Thai Wattana Panich
- Takoengvidh, A. (2008). *Wannakhadi prachakphayān : banthuk khoṅg sattri phū rōtchiwit ṇākh kān lāng phaophan nai Yurōp rawāng songkhram lōk khrang thī sōṅg [Holocaust Literature : Memoirs of female survivors from the Holocaust in Europe World War II]*. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House.
- Tully, J. (2006). *A Short History of Cambodia*. Chiang Mai : Silkworm Books.
- Vickery, M. (1999). *Cambodia 1975-1982*. Chiang Mai : Silkworm Books.